

I Lettori dei ragazzi di via Pál

Aladár Schöpflin (1872-1950)

critico letterario della rivista „Nyugat” (1908-1941)

nel 1909-1945 redattore capo della Società editrice Franklin (1873-1950), principale editore di Ferenc Molnár

Recensione ai *Ragazzi di via Pál*

in “Vasárnapi Újság”, 1907, április 14., n. 15

***Irodalom és művészet* – rovat**

A Pál-utczaí fiúk. Fiatal Íróink között a fővárosi életnek legalaposabb ismerője, Molnár Ferencz ifjúsági regényt írt a pesti diákról, vagyis jobban mondva a pesti fiúról. Mert a fővárosi gyerek nem él tulajdonképeni diák-életet, az iskolával és tanulótársai egyetemével nem lép oly szoros, élete legfőbb vonatkozását szabályozó viszonyba, mint pl. a debreczeni vagy pápai kollégiumi diák. Neki az iskola csak a többé-kevésbé terhes kötelességek színtere, nem forr össze vele a lelke, - hiszen csak az kell, hogy a szülei más városrészbe költözzenek, hogy ő is iskolát változtasson. De még jobban megkülönbözteti a pesti diákat a vidékitől a szabad természethez való viszonya. A gyermek teste, lelke megkívánja a szabadban való játékot, erős mozgást; a falusi, kisvárosi gyerekeknek e célra rendelkezésére áll erdő, mező, a pesti gyerekeknek azonban nem marad egyéb, mint a gránit-koczkás utcza, a muzeum-kert, legjobb esetben egy nagyobb üres telek: a grund. S a kik a vidék szabad, erős levegőjében nőttünk fel, szinte fájó szívvel nézzük, mekkora kincs a pesti gyermeknek egy ilyen komor tűzfalak közé ékelt telek, a hol legalább labdázhatnak egyet. Egy ilyen telek körüli harc a Molnár regényének tárgya. A telek a József városban, a Pál-utcza, József-körút és Mária-utcza találkozásánál áll, - azaz csak állott, mert ma már hatalmas bérházak vannak a helyén. Odajárnak játszani a Pál-utczaí diákok, a mindenütt egyforma gyerekeromantikának megfelelően valóságos katonai szervezetben, a mely - ifjúsági iratok nyomán - hol a valódi katonai fegyelemre, hol meg Cooper indiánusainak harci készüléteire emlékeztet. Itt támadnak rájuk a fizikumban erősebb, de erkölcsben gyöngébb fűvészkerti fiúk, akik a botanikus kert kis mesterséges szigetén valóságos indiánus-életet élnek naponkint ebéd- és alkonyat között, de nincs labdázó terük, tehát el akarják foglalni a Pál-utczaikét. A hadi készülődést pompásan festi az író; meg tudja oldani a legnagyobb írói feladatok egyikét: a jövődöbéli férfi jellemvonásainak kiütkezését a gyermek-lélekben. Mindegyik tagjában a Pál-utczaí seregnek ráismerünk, hogy milyen férfi lesz belőle: a komoly, férfiasán higgadt Bokából, a pipiskedő Cseléből, a rajongó Nemecekből. Ez az utóbbi a tulajdonképeni főhős: kis vézna, gyáva gyerek, akit hőssé tesz a lelkesedés, az ambíció és a becsületérvés, - még pedig tragikus hőssé, mert a nagy hadi készülődésbe belebetegszik s bele is hal, de halálát a Pál-utczaíak diadala aranyozza be dicsőséggel. Mélyen megható ez a gyerek-rajongás, mely a lelkesedés lelkében lelkedző tőkét jobban híján a «grund»-ra pazarolja, mint ahogy egykor, ha megéri a férfikort, valami nagy eszméért, a hazáért, az igazságért, és szabadságért, művészi vagy tudományos eszmékért áldozná fel magát. Örök emberi vonás van ebben a csenevész rákos-utczaí gyerekekben: némely embernek nem a lelkesedés tárgya a fő, hanem a lelkesedés ténye, nem az a lényeges, hogy miért áldozzák fel magukat, hanem az, hogy egyáltalán fel kell magukat valamiért áldozni. Hogy ez a valami egy nagyszerű ideál-e, vagy egy sivár, gyommal benőtt játszóhely, az mellékes. Az igazi idealista a benne összegyűlt hévvel fénykörbe vonja a leghitványabb dolgot is. Molnár regényének az ilyen mélyen emberi vonások adják meg a súlyát, ezek miatt kell kiemelnünk az ifjúsági irodalom meglehetősen egyszínű, sekély vizű árából. Másik nagy érdekessége a milieu: a nagyvárosi élet, a melyben minden szabad mozgást korlátoznak a házak falai, az utcza kövezete, a társadalom és állam berendezkedése, melyben minden darabka gyp mellett ott áll a mogorva ör, - de a gyerek akárhogy is, mégis megtalálja a maga érvényesülését. Az az élet, amelyet él, száznál is több szögletbe ütköző, csenevész élet a vidéki gyerekéhez képest, de mégis csak élet. Körülötte minden arra törekszik, hogy elkülönözze a természettől, amely éltető eleme, ő pedig úgy segít magán, hogy végtelen rónává avatja az üres telket, bevehetetlen várrá a fa-rakást, szabad természetté a városi utczaí.

(edizione digitale mc)